

■ به نظر می‌رسد شیب سیاست فشار حداکثری آمریکا به کمک تحریم‌هایی که با هدف به بن‌بست رساندن اجرای توافق هسته‌ای علیه ایران به تصویب رسانده است، در بالاترین سطح ممکن قرار گرفته است. بفرمایید این سیاست تا چه اندازه بر روند صادرات نفتی و تبادلات اقتصادی ایران با کشورهای دیگر تأثیر گذار بوده است؟ به عبارت دیگر در شرایط کنونی هدف آمریکا در ایجاد تنگنای اقتصادی ایران تا چه اندازه تحقق پیدا کرده است؟

ما قطعاً دوران سختی را سپری می‌کنیم که تحت تأثیر وقوع سه رویداد مهم حاصل شده است. هر چند که ما در بخش عمده‌ای از این سختی در دنیا تنها نیستیم و این وضعیت فقط برای کشور ما عارض نشده است اما به دلیل تحریم‌های آمریکا فشارهای وارده بر ایران دوچندان است. دولت آمریکا در مقطع کنونی از همه توان و امکانات اقتصادی و سیاسی خود برای فشار علیه ایران بهره گرفته است. آمریکایی‌ها حتی پرسیژ انسانی و بحث‌های حقوق بشری که گاهی ژست حمایت از آن را می‌گرفتند، به وضوح کنار زدند و از هروشی برای به سختی انداختن ایران استفاده می‌کنند. به همین دلیل بحث دارو و غذا که انسانی‌ترین موضوع در همه بحران‌ها به شمار می‌آید، از دایره فشارهای آمریکا مستثنی نشده، این در حالی است که بحث کرونا هم خیلی جدی است که نه تنها ایران را تحت تأثیر قرار داد بلکه تجارت و اقتصاد جهانی و روابط اجتماعی بین ملت‌ها را بشدت تحت تأثیر قرار داد؛ به‌طور مثال بحث گردشگری که یک بعد اقتصادی بسیار مهمی برای همه کشورها و بویژه برای اقشار متنوع جوامع بود کاملاً در دنیا متوقف شده است و روابط اقتصادی کشورها و حمل‌ونقل و گمرکات را تحت تأثیر قرار داده و ایران هم از این وضعیت فشار مستثنی نبود. از طرف دیگر تحولی که در ایران در حال وقوع است و طبیعتاً فشارهای اقتصادی زیادی را به مردم وارد می‌کند، جدی شدن تغییر سیاست حذف نفت از بودجه است. این سیاستی بوده که از ابتدای انقلاب و از سوی همه دولت‌هایی که روی کار آمدند، مطرح شده اما هرگز به اندازه سال‌های اخیر مورد توجه قرار نگرفته است. اجرای این سیاست در سال ۹۸ و ۹۹ و در دولت آقای روحانی به‌طور کامل در دستور کار قرار گرفت و اجرایی شد؛ یعنی برای اولین بار از زمان کشف نفت در ایران، دولت، بودجه بدون نفت را به مجلس عرضه کرد. طبیعتاً این اقدام بزرگ فشارهایی را به مردم وارد می‌کند، چرا که بر پایه این سیاست، کشور از یک جامعه واردکننده که براساس پول نفت اداره می‌شد به کشوری تبدیل می‌شود که باید دنبال جایگزین و صادرات تولیدات خود باشد.

ما تحت تأثیر این سه عامل دوران سخت و بحرانی را سپری می‌کنیم، بویژه آنکه وقوع کرونا این بحران را تشدید کرده است. بیش از ۹۵ درصد درآمد بسیاری از کشورهای منطقه که طرف تجاری ما بودند و درآمد اصلی آنها صادرات نفت بوده است به دلیل شیوع کرونا با بحران رو به رو شده است. بنابراین ایران هم آسیب می‌بیند. اینها مجموعه عواملی است که در کشور جمعاً موجب گرفتاری‌ها و نارضایتی شده و ما را مجبور می‌کند با فکر نو به کارهای اقتصادی و برنامه‌های جدید نگاه کنیم تا فشارها را به حداقل برسانیم.

■ مادر کنار جدال همه جانبه با امریکا دعوی بزرگی هم با اروپا بر سر برجام داریم. دیگر مشخص شده که اروپا عملاً توان اجرای اقدامات مقابله‌ای با تحریم‌های آمریکا را نداشته و در اجرای سازوکار مالی خود با تهران شکست خورده است. بنابراین در این شرایط می‌توان گفت که

سیاست حفظ برجام فارغ از توجه اقتصادی آن همچنان در دستور کار ایران قرار دارد؟

شرایط اقتصادی جدید، ما را متوجه مشکلات جدی ساختاری اقتصادی ایران کرد و یکی از مشکلات این بود که ما برای رفع نیازهای خود بویژه در حوزه‌های صنعتی همه تخم مرغ‌های خود را در سبد تجارت با اروپا گذاشته بودیم. خب تحریم‌های آمریکا ادامه این روند را مشکل کرد و وقتی بحث تحریم‌ها و خروج آمریکا از برجام پیش آمد، این مشکلات کاملاً تشدید شد. ما بویژه در ۳ الی ۴ سال اخیر به تغییر ساختار تجارت

کشاورزی خود را تا رقم ۴۰۰ الی ۵۰۰ میلیون دلار به اروپا صادر می‌کنیم و صادرات صنعتی اروپا هم از طریق کانال‌های غیر مستقیم به ایران می‌رسد. بنابراین بحث بن‌بست مطرح نیست بلکه مسأله اراده ماست که تغییر کرده و تجارتی که پیشتر فقط متکی به واردات از غرب بوده، متنوع شده است. به همین دلیل امروز حوزه شرق برای ما یک طرف تجاری بزرگ محسوب می‌شود و بیش از ۸۵ درصد تجارت ما به شرق و همسایگان گرایش یافته است و بیش از ۴۷ درصد تجارت ما با منطقه انجام می‌شود. به رغم تحریم‌ها بیش از ۱۲۰ کشور در سال ۹۸

غلامرضا انصاری، معاون اقتصادی
وزارت امور خارجه تشریح کرد

دیپلماسی در خدمت توسعه صادرات

سیاست خارجی زمینه ساز تجارت خارجی شده است

■ **مریم سالاری/**پیش‌بینی‌های مختلفی درباره وضعیت اقتصادی کشور در شرایطی که درآمد نفتی زیر سایه تحریم‌های سنگین آمریکا به کمترین میزان خود رسیده است، مطرح می‌شود. گمانه‌هایی که اغلب فضای مطلوبی را تصویر نمی‌کنند و موجب این نگرانی هستند که آلت‌رناتیوهای موجود، متناسب با تحولات پرفراز و فرود سیاست خارجی نیست؛ اما غلامرضا انصاری، معاون اقتصادی وزارت خارجه نگاه دیگری دارد و معتقد است راهبردهای اقتصادی توسعه صادرات و اتکاب به سیاست صادرات غیرنفتی و افزایش سهم آن در تجارت جهانی برای رهایی از وابستگی اقتصاد کشور به نفت تنها راه قابل اعتبار برای عبور از وضعیت موجود است. راهبردی که گرچه بواسطه فشار حداکثری آمریکا در دستور کار دولت قرار گرفته است اما به‌باور او پیگیری این سیاست همواره یکی از اهداف مهم اقتصادی برای تصمیم‌گیران نظام در چندین دهه گذشته به‌شمار می‌رفته است که حالا اجرای آن ضرورت یافته است. ذیل همین نگاه است که نگاه به شرق و توسعه روابط سیاسی و اقتصادی با کشورهای این حوزه و منطقه خاورمیانه بیش از هر زمان دیگری مورد بحث قرار دارد. انصاری در گفت‌وگوی پیش رو به‌نحو بارزی به فشارهای اقتصادی سنگین حاصل از پیگیری این سیاست در بازه زمانی چند ساله بر سبب معیشتی مردم اشاره می‌کند و در عین حال می‌گوید که نتایج چنین رویکردی در بلندمدت به‌گشوده شدن روزه‌های جدیدی برای تأمین منافع اقتصادی مردم خواهد انجامید. این گفت‌وگو را با هم می‌خوانیم.

هدف صادرات ایران و بیش از ۱۱۰ کشور مبدأ واردات ایران بودند. این روند نشان می‌دهد ما منتقل نبودیم و تحت فشارهای جاری اقداماتی جدی انجام دادیم.

■ **فرمایید روند تجارت ما با اروپا همچنان ادامه دارد هر چند که به پایین‌ترین سطح رسیده است اما مشکل اصلی ما با این کشورها فقدان یک سازوکار مالی مؤثر برای تبادل کالاهایی فراتر از محصولات کشاورزی و ایجاد یک کانال تسهیل‌کننده برای مبادلات بانکی است؛ یعنی منافعی که مادر چارچوب برجام به دنبال آن بودیم، محقق نشده است.**

خارجی متمرکز شدیم و بخش عمده‌ای از تجارت خود را متوجه کشورهای حوزه شرق نمودیم. امروز بیش از ۴۷ درصد تجارت خارجی ما با کشورهای همسایه است. ما در هیچ جای دنیا به بن‌بست نرسیدیم تحریم‌ها هزینه‌های ما را بالا برده است.

■ **روند تجارت با اروپا بویژه تحت تأثیر مشکلاتی که برای اجرای برجام به وجود آمده است، در چه سطحی است؟** ما با اروپا به رغم همه تحریم‌ها و فشارهای آمریکا تجارت رسمی داریم البته رقم این تجارت در مقایسه با گذشته قابل ملاحظه نیست؛ اما ما هنوز محصولات